

критерії і показники діагностування доцільності успішного функціонування соціального закладу, який спеціалізується на виконанні певного виду діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ребуха Л.З. Потреба в оцінці освітнього об'єкта – необхідна умова проведення експертизи / Лілія Ребуха // Збірник наукових праць VI міжнародної науково-практичної конференції: 6 – 7 грудня 2012 року. – К., 2012. – С. 117-122.
2. Фурман А.В. Граф-схеми навчальних курсів: сутність, проектування, експертиза / Анатолій В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2009. – №2. С. 136-165.
3. Шамова Т.И. Управление образовательными системами: [уч. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко, Г.Н. Шибанова; под. ред. Т.И. Шамовой. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 384 с.
4. Экспертные оценки в социологических исследованиях / Крымский С.Б., Жилен Б.Б., Паннотто В.И., Бевзенко Л.Д. и др. – К.: Наукова думка, 1990. – 318 с.
5. Экспертные системы. Принципы работы и примеры: пер. с англ. А. Брукинг, П. Джонс, Ф. Кокс и др.; Под ред. Р. Форсайта. – М.: Знание, 1987. – 221 с.

Ребуха Л. З.

к.психол.н., доцент кафедри психології та соціальної роботи ТНЕУ

ПСИХОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Психології належить значне місце в організації всіх видів людської діяльності. Закономірності психіки індивіда багато в чому визначають його здатність брати участь у громадській праці, виконуючи при цьому різні функції залежно від посадових або особистих устремлінь, розкривають можливості здійснювати свою роботу відповідно до обраної професії.

Змістове наповнення діяльності юриста зумовлене багатоманітністю професійних завдань, вагомим інтелектуальним та емоційним напруженням. Юридична діяльність відноситься до професій сфери „людина - людина”, котра передбачає здійснення службових обов'язків в інтенсивних, напружених, інколи в екстремальних та часто в стресогенних умовах. Для юриста, у багатьох випадках, властиві творчі та індивідуальні підходи до вирішення проблеми, так і винесення конкретного присуду на підставі встановленої соціальної моделі поведінки громадян.

Сучасна юридична професія, крім загальноприйнятих суспільством вимог, висуває юристу-практику свої специфічні правила щодо підвищення якості його праці як високо компетентного спеціаліста, котрі неможливі без урахування індивідуальних особливостей особистості. Тому кожен майбутній фахівець повинен володіти реальними уявленнями стосовно обраного фаху, мати високий рівень комунікативно-організаторських здібностей та мотивації.

Юрист цілеспрямовано здійснює різні види діяльності, котрі передбачають включення його в суспільно-правові процеси на підставі власних соціокультурних норм через систему правових приписів саморегуляції. Враховуючи психологічну природу юридичної діяльності (індивідуальну чи групову) слід зазначити, що робота з людьми у сфері правового поля є досить складною, оскільки реакції людей на коментарі-зауваження, їх бажання-волю, мотивацію, емоційні вчинки дуже різноманітні. Важливим аспектом діяльності юриста є вміння оцінювати свої дії та дії інших за виокремленою поведінковою складовою, а не за емоційним ставленням до проблеми. Для успішної роботи важливим є підвищення юридичної та етико-психологічної відповідальності, вміння спілкуватися, вести та налагоджувати діалог у розмові з потерпілим чи підозрюваним, здатність працювати в екстремальних умовах, вміння переносити високу емоційну напруженість, прогнозувати можливі варіанти поведінки співбесідника тощо.

Відтак психологічні особливості юридичної діяльності полягають в тому, що вона належить до тих професій, які передбачають виконання службових обов'язків у непередбачувальних, екстремальних, стресогенних ситуаціях. Щонайперше йдеться про вплив на особистість особливостей соціальної напруженості, дуже сильних подразників і тривале домінування негативних емоцій за нестачею позитивних. Звідси слідують психологічні вимоги до юриста-професіонала, котрі є досить високі й різноаспектні та передбачають наявність сукупності тих внутрішньо-особистісних якостей, що рідко можна знайти в одній особі. Зазвичай вони можуть перекриватися за рахунок індивідуально-вчинкового стилю діяльності, однак це не завжди відбувається і властиве кожному зокрема.

Для здійснення психологічної оцінки якості професійної діяльності юриста потрібно враховувати рівні відповідно до якого оцінюється особистість. Це можуть бути як індивідуальний, як представник професійної групи та як соціальний тип. Аналіз структури особистості юриста повинен забезпечити вивчення і оцінку розвитку особистості юриста на всіх трьох рівнях.

Мета такого оцінювання полягає в тому, щоб:

- системно виявити властивості та якості особистості, які впливають на діяльність як позитивно, так і негативно;
- реально розкрити існуючу систему властивостей і якостей особистості, що створює професійний портрет та професійний соціальний тип;
- здійснити аналіз корисності, дієвості, реальних, уявних, етичних та нормативно-правових вимог суспільства до особистості юриста.

Головним завданням психологічної оцінки є визначення в юриста:

- індивідуально-психологічних особливостей, рис характеру, провідних якостей особистості;
- мотиваційних чинників психічного життя і поведінки;
- емоційних реакцій та станів;
- закономірностей перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних її властивостей;

При проведенні психологічної оцінки використовуються загальновідомі в науковій практиці психологічні методи і методики та їх авторські модифікації, що пройшли апробацію та відбираються з урахуванням специфіки досліджень і конкретних питань. Однак при оцінюванні важливо враховувати те, що:

1) правова регламентація діяльності юриста передбачає підпорядкування суворо встановленим нормам закону й обов'язкове їх виконання, хоча суб'єкт права не цілковито обмежений у своїх волевиявленнях щодо вибору засобів виконання діяльності, її раціональної організації;

2) наявність у фахівця-юриста права та обов'язку застосування влади від імені закону може призвести до появи негативних тенденцій, таких як надмірне чи нерішуче застосування владних повноважень, зловживання службовим становищем, сумніви, побоювання з приводу можливої відповідальності та наслідків;

3) присутність елементів небезпеки і ризику при прийнятті рішення може мати небажані особистісні наслідки, поскільки „авторитетний” ризик заохочується керівництвом, а „неповновладний” характеризується як невиправданий і спричиняє відповідальність;

4) охоплення великої кількості службових ситуацій, що унеможлиблює чітке планування і прогнозування результатів. Будь-яка ситуація може мати декілька аспектів, кожен із яких потребує своєї оцінки. З цих причин визначити власне ставлення до конкретного об'єкта не завжди просто. Така неочевидність ситуації потребує напруження інтелектуальних, моральних, психологічних зусиль. Водночас слабо прогнозована зміна дій і вчинків, одночасне виконання декількох завдань, іноді таких, що є поза межами компетенції, може створювати умови для розвитку у юриста стану апатії, фрустрації, депресії;

5) високі вимоги до навичок професійного спілкування, наявність індивідуальних технік взаємодії і сприймання людей. Працівник повинен вміти швидко реагувати на репліку співрозмовника, на невербальні прояви спілкування, прогнозувати можливі варіанти поведінки співбесідника.

Отже, досліджуючи та даючи належну оцінку закономірностям психічної діяльності юриста відповідно до його професійної приналежності, можна системно з'ясувати його особистісні особливості та характеристики, які сприяють, не лише пізнанню організаційних основ виконуваних індивідом професійних функцій, а й вдосконаленню організації цієї діяльності. Ретельне вивчення психологічної діяльності дозволяє виділити професійно необхідні психічні властивості особи юриста. До них належать творче мислення, комунікабельність, вольові якості, організаторські здібності, здатність протистояти негативним емоціям тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Гусарєв С.Д. Юридична деонтологія. Навчальний посібник / С.Д. Гусарєв, О.Д. Тихомиров. – К.: Знання, 2006. – 384 с.
3. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія. Х.: Право, 2008. 240 с.
4. Ребуха Л.З. Експертиза наукових досліджень в сфері соціогуманітарного знання. // Проблеми емпіричних досліджень у психології, 5–6 грудня 2013 р., Київ: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І. В. Данилюка, І.В. Ващенко. – К.: ОВС, 2013. – Вип. 2. – С. 117-122.